

สถาบันองค์กรการเงินชุมชน : สวัสดิการชุมชน

บนมิติวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา

Community Micro Financial Institutions : Community Welfare On the Cultural Dimension for Development

อัครลักษณ์ ราชพลสิทธิ์¹ และรองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ²

Atsawaluk Ratchapolsit³ and Assoc. Prof.Wanchai Dhammasaccakarn, Ph.D.⁴

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการของสถาบันองค์กรการเงินชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ (qualitative approach) โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา (case study approach) เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง (key informants) จำนวน 1 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (observation participation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง มีจัดการสวัสดิการชุมชน 6 รูปแบบ ประกอบด้วย สวัสดิการเงินกู้ ทุนการศึกษา กองทุนสาธารณประโยชน์สำหรับการพัฒนาชุมชน ค่ารักษาพยาบาล เงินสงเคราะห์ศพ และสวัสดิการเงินขวัญถุงบุตรสมาชิกแลกตลอด ทั้งนี้สำหรับการจัดสวัสดิการแต่ละด้านนั้นย่อมมีวัตถุประสงค์ เงื่อนไข ลักษณะการบริการ กระบวนการดำเนินงาน และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม

---

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

³ Master's degree students Faculty of Human and Social Development Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Thailand

⁴ Lecture at Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Thailand

คำสำคัญ : สถาบันองค์กรการเงินชุมชน, การจัดสวัสดิการ, รูปแบบสวัสดิการ

Abstract

This study aims to study the welfare of the community financial institutions. With educational materials (documentary study). The study collected data from documents and media can be accessed. Analysis, logical reasoning To link issues On the model of the welfare institutions, the financial community. With new content analysis With new content analysis Then the results are interpreted and compiled a descriptive presentation. The study indicated that Financial institutions, community welfare, welfare is 5 form a unified life, from birth, aging, illness and death include welfare money' welcoming newborns. Assistance loans Welfare medical expenses Cremation welfare funds Welfare funds for education Public welfare funds for community development in all aspects. Welfare and care of the elderly, the disabled and the disadvantaged.

Keyword : Financial institutions, Community Organizations, Welfare Schemes

บทนำ

สถาบันองค์กรการเงินชุมชนเป็นกลุ่มองค์กรชาวบ้านที่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเงินซึ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชน มีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม ประเพณีและความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันสามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ (1) สถาบันองค์กรการเงินแบบพึ่งตนเอง ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ทั่วไปที่ชาวบ้านร่วมกันริเริ่มก่อตั้งขึ้นเช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มสัจจะลดรายจ่ายวันละบาท (2) สถาบันองค์กรการเงินชุมชนที่ระบบซึ่งทางการมีส่วนสนับสนุนในการจัดตั้ง มีกฎหมายรองรับชัดเจน มีฐานะเป็นนิติบุคคล เช่น เครดิตยูเนียน สหกรณ์ออม

ทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (สฤณี อาชวานันทกุล และปัทมาวดี โพชนุกูล, 2557)

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นสถาบันองค์กรการเงินชุมชนประเภทหนึ่ง ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ภายใต้การนำของ ศาสตราจารย์ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน โดยการริเริ่มแนวคิด การดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 ณ ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์ การเกษตร เครดิตยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยการใช้ “เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน” ด้วยวิธีการใช้กิจกรรมทางการเงินเป็นกระบวนการสื่อสาร สร้างการเรียนรู้ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทำให้คนรู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ตามวิถีทางประชาธิปไตย มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ เคารพในกฎกติกาที่มาจากการสร้างข้อตกลงร่วมกัน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2552)

ทั้งนี้สำหรับการจัดกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสามารถจำแนกได้ 4 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาอาชีพและรายได้ โดยการนำเงินทุนของกลุ่มให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพ (2) ด้านสวัสดิการ กลุ่มสามารถจัดสรรผลกำไรจากการปล่อยเงินกู้หรือกิจการอื่นก่อให้เกิดรายได้มาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก เช่น ทุนการศึกษา ทุนค่ารักษาพยาบาล ฌาปนกิจสงเคราะห์ ทุนสาธารณประโยชน์ ทุนสาธารณภัย ทุนสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส การประกันชีวิต การประกันภัย และการประกันสุขภาพ (3) ด้านการพัฒนาธุรกิจชุมชน เป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เป็นการฝึกฝนการดำเนินธุรกิจในระดับกลุ่ม โดยมุ่งหวังให้มีกำไรเพื่อนำไปปันผล เติลี่ย-คืน และจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด บัณนำมัน ลานตากผลผลิต โรงผลิตน้ำดื่ม โรงงานขนมจีน โรงงานอบยางแผ่นรมควัน และโรงสีชุมชน และ (4) ด้านการพัฒนาดนกระกรรมการและสมาชิก กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสามารถพัฒนาดนกระกรรมการและสมาชิก โดยการจัดฝึกอบรม สัมมนา จัดเวทีประชาคม เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดศึกษาดูงาน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2552)

ซึ่งที่ผ่านมาตามที่ได้วิจัยได้พบทวนวรรณกรรม พบว่า มีนักวิชาการหลายท่าน ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ (1) กระบวนการก่อตั้งและพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สาวิตรี ศรีปาน. (2552) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังชุมเงิน สุนันทา คณาวงษ์ (2551) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสินเชื่อและผลการดำเนินงานในด้านความสามารถบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านป้อมมะกรูด อำเภอโพธิ์ธาราม จังหวัดราชบุรี (2) การบริการจัดการ การดำเนินงาน และ กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฤทัยรัตน์ ทองไผ่ (2550) ศึกษาการดำเนิน กิจกรรมด้านการออมทรัพย์ ศิริวิวัฒน์ เกียรติธรรม (2540) ศึกษาการดำเนินงานในการ จัดการ การตลาด และการเงิน ของกลุ่ม (3) การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ชนาพร ประธานธรรักษ์ (2547) ศึกษาระดับความรู้และเจตคติที่มีต่อ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัด สมุทรสาคร

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจประเด็นการจัดสวัสดิการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยจะใช้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากกลุ่มมีการดำเนินกิจกรรมมาอย่างยาวนาน และยังไม่มียกวิจยท่านใดลงไปศึกษาข้อมูล ทั้งนี้กลุ่มดังกล่าวนี้มีผู้นำที่มีอุดมการณ์ มีจิตสาธารณะ อันเนื่องมาจากชุมชนแห่งนี้ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเครือญาติพี่น้องกันทั้งหมด ดังนั้นลักษณะของการจัดกิจกรรมจึงเป็นไปเพื่อการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการช่วยเหลือระหว่างกันและกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามว่าหากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวจะสามารถจัดสวัสดิการได้กี่รูปแบบ และแต่ละรูปแบบนั้นเป็นอย่างไร มีวัตถุประสงค์ เจเนนไข ลักษณะการ และ กระบวนการดำเนินงานอย่างไร

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative approach) โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา (case study) ซึ่งมีรากฐานความคิดมาจากกระบวนทัศน์สร้างสรรค์นิยม (constructivism) (Tashakkori; Abbas and Teddie; Charles, 1998) เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documents study) และการศึกษาจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selection) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามปัจจัยที่ต้องการศึกษา และการเลือกด้วยความสมัครใจเป็นคนให้ข้อมูล (key informants) จำนวน 1 คน คือ นายประเสริฐ ช่วยชูเครือ ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต แกนนำผู้ก่อตั้งกลุ่มคนแรก มีการรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน ทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documents study) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (observation participation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ตั้งประเด็นคำถามการวิจัย 2) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและการสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้น 4) ออกแบบกระบวนการวิจัย 5) ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล 6) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 7) วิเคราะห์ข้อมูล โดยการจำแนกข้อมูลออกเป็นประเด็น ตีความข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาเรียบเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Creswell; John, 2003) ใช้ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2557 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2559

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการของสถาบันองค์กรการเงินชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษพบว่า สถาบันองค์กรการเงินชุมชนมีการจัดสวัสดิการ 6 รูปแบบ ดังนี้

สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดง ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นกิจกรรมการกระจายเงินทุนหมุนเวียนระหว่างสมาชิกกลุ่มภายในชุมชนเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคน

ในชุมชน เป็นช่องทางโอกาสที่เปิดบริการให้ชาวบ้านทั่วไปได้มีสิทธิเข้าถึงแหล่งเงินทุน สำหรับการใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและครัวเรือน อันเป็นการสร้างเสริมอาชีพของเกษตรกร และชาวบ้านโดยทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ทั้งนี้บุคคลที่จะสามารถเข้าถึงสิทธิบริการสวัสดิการเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์ได้นั้น บุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นคนที่มีถิ่นที่อยู่ในชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และเป็นสมาชิกกลุ่มมาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีการเก็บออมเงิน กับกลุ่มออมทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเงื่อนไขการรับบริการดังกล่าวเกิดจากการที่ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสร้างขึ้นมาขึ้นนั้น เป็นการป้องกันสิทธิและผลประโยชน์ของกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นการควบคุมพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับสมาชิกผู้รับบริการเงินกู้จากกลุ่มหากไม่มีกลไกการควบคุมเหล่านี้อยู่

ลักษณะการบริการสวัสดิการเงินกู้ขึ้นนั้น สมาชิกผู้ขอจะได้รับการเงินกู้จำนวน 2 เท่าตัวของเงินฝากที่ตนเองมีอยู่ในบัญชีเงินฝาก เช่น หากสมาชิกมีเงินฝากอยู่ในสมุดบัญชีจำนวน 10,000 บาท ก็สามารถกู้ยืมเงินจากกลุ่มได้จำนวน 20,000 บาท และสมาชิกสามารถกู้ได้ไม่เกินวงเงินจำนวน 3 แสนบาท ทั้งนี้คณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสมของรายบุคคล ซึ่งจะมีกระบวนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ก่อนการกู้ยืม ระหว่างการกู้ยืม และหลังการกู้ยืม

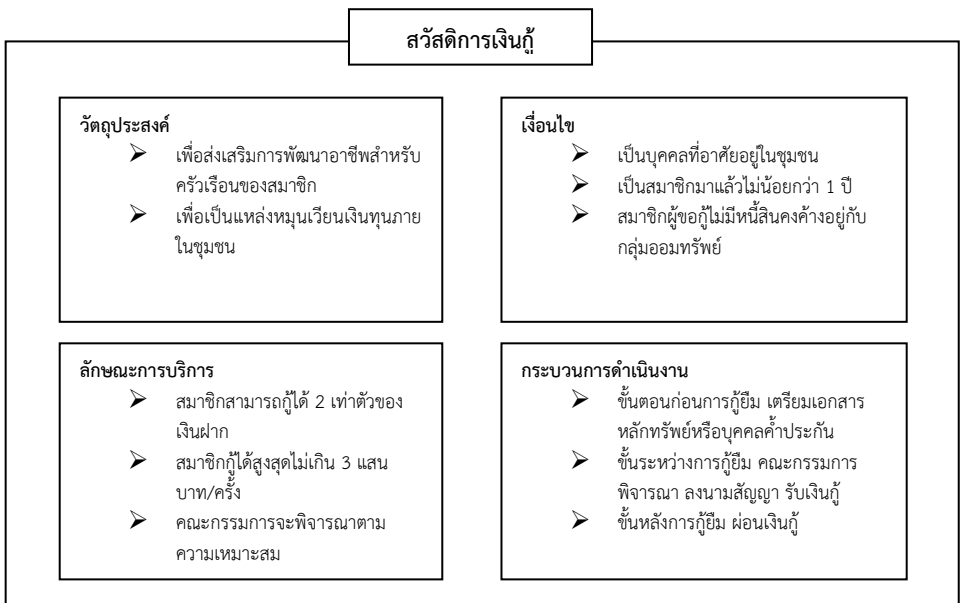
ขั้นตอนก่อนการกู้ยืม สมาชิกผู้ขอจะต้องเตรียมโฉนดหลักทรัพย์สำหรับค้ำประกัน หรือ การหาสมาชิกกลุ่มด้วยกันจำนวน 2 คน เพื่อเป็นผู้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินให้ จากนั้นผู้ขอจะต้องไปเขียนใบคำร้องการขอกู้ยืมเงิน ระหว่างวันที่ 20-24 ของเดือนที่จะขอกู้ และนำไปคำร้องการกู้ยืมไปส่งยังคณะกรรมการฝ่ายจัดเก็บเอกสารภายในวันที่ 24 ของเดือนที่จะขอกู้ เสร็จแล้วคณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาและลงนามอนุมัติเงินกู้ พร้อมการแจ้งผลการพิจารณาในวันที่ 24 ของเดือนที่จะขอกู้

ขั้นตอนระหว่างการกู้ยืม สมาชิกผู้ขอ พร้อมกับหลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือ สมาชิกกลุ่มผู้ค้ำประกันจำนวน 2 คนจะต้องมาลงนามสัญญาเงินกู้ในวันที่ 25 ของเดือนที่รับเงินกู้ ทั้งนี้ในกระบวนการก่อนและระหว่างดำเนินการ สมาชิกในครอบครัวของผู้ขอ จะต้องลงนามรับทราบเรื่องการกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์และยินยอมการกู้ยืมด้วย เพื่อ

ป้องกันปัญหาอันไม่พึงประสงค์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ยังเป็นกลไกการเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตยผ่านกลุ่มออมทรัพย์ด้วย ทุกกระบวนการจะมุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการกลุ่ม และเมื่อสมาชิกผู้ขอกู้ลงนามสัญญากับกลุ่มเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทางกลุ่มก็จะนำเงินที่สมาชิกขอกู้ให้กับสมาชิกตามจำนวนที่ขอกู้

ขั้นตอนหลังการกู้ยืม สมาชิกผู้ขอกู้จะต้องมาผ่อนส่งเงินกู้พร้อมกับดอกเบี้ยตามสัญญาการกู้ยืมซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยจำนวนร้อยละ 12 บาทต่อปี ทั้งนี้ในขั้นการผ่อนส่งเงินกู้จะมีความยืดหยุ่นของกฎระเบียบตามสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมในขณะนั้นซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกสามารถปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ของตนเองได้ตลอดเวลา

แผนภูมิภาพที่ 1 สรุบบระบบสวัสดิการเงินกู้

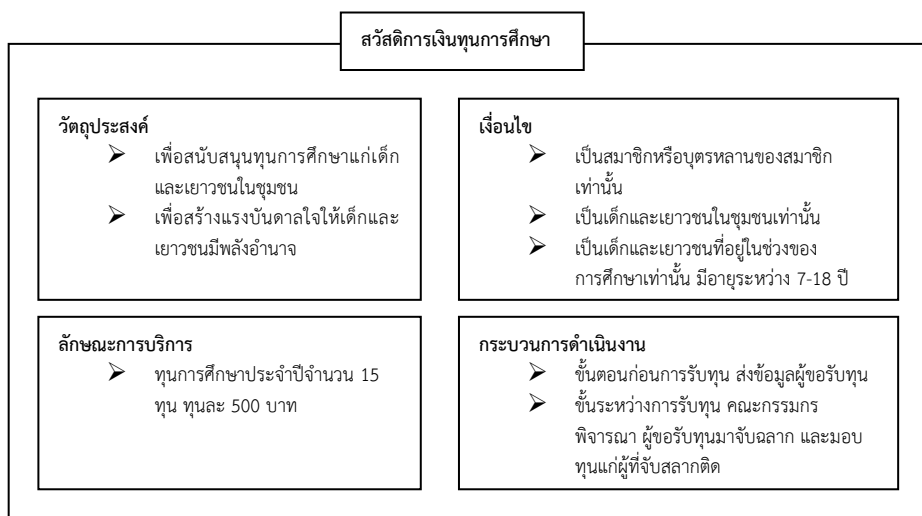
ที่มา : การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และข้อมูลการสังเกตภาคสนาม

สวัสดิการทุนการศึกษา ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนเงินทุนสำหรับการใช้จ่ายในการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 7-

18 ปี ทั้งนี้จะต้องเป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเป็นบุตรหลานของสมาชิกกลุ่มเท่านั้น จึงจะมีสิทธิโอกาสการเข้าถึงสวัสดิการทุนการศึกษาของกลุ่มออมทรัพย์ฯ มีจำนวน 15 ทุน ทุนละ 500 บาท ต่อปี รวมเป็นเงินจำนวน 7,500 บาท ซึ่งสมาชิกกลุ่มผู้เป็นผู้ครองหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนผู้เป็นสมาชิกที่อยู่ในช่วงการศึกษาต้องนำข้อมูลส่วนตัว และรายชื่อเข้าเสนอแก่คณะกรรมการกลุ่ม

ภายหลังจากคณะกรรมการกลุ่มได้รับรายชื่อและข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่ส่งชื่อเข้ารับการพิจารณาทุนการศึกษาก็จะทำการรวบรวมข้อมูลเข้าที่ประชุมพร้อมการเขียนสลาก เพื่อให้เด็กและเยาวชนมาจับสลากการขอรับการสนับสนุนทุนการศึกษา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคม ของทุกปี และจะตรงกับวันประชุมใหญ่สามัญประจำปีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยการมอบทุนการศึกษาเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่เด็กและเยาวชนมีแรงจูงใจสำหรับการศึกษา ส่วนใหญ่แล้วเด็กและเยาวชนที่ได้รับมอบทุนการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและเยาวชนที่มีจิตอาสา มีส่วนส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเป็นประจำ รวมถึงมีผลการเรียนที่ดีด้วย

แผนภูมิภาพที่ 2 ระบบสวัสดิการทุนการศึกษา

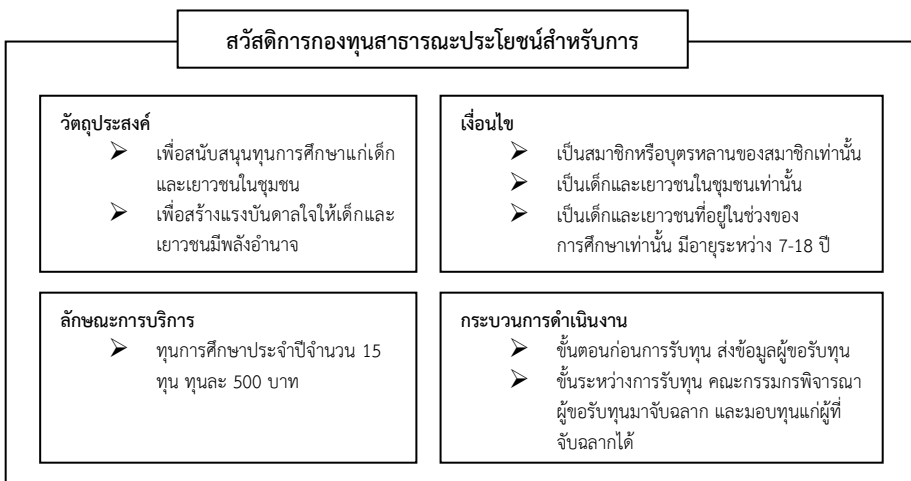

ที่มา : การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และข้อมูลการสังเกต

สวัสดิการกองทุนสาธารณะประโยชน์สำหรับการพัฒนาชุมชน ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจกรรม บำรุงสาธารณูปการ สถานที่สำคัญ และการพึงประสงค์ของชุมชน โดยการสนับสนุนนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์แก่คนส่วนรวมของชุมชน ที่ผ่านมาทางกลุ่มออมทรัพย์ได้บริการชุมชนโดยใช้เงินในกองทุนสวัสดิการสาธารณะประโยชน์สำหรับการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การบำรุงศาสนสถานภายในวัด สำนักสงฆ์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายภายในวัดเป็นบางครั้ง

โดยงบประมาณที่เคยจัดบริการแก่ชุมชนในแต่ละปีมีจำนวนตั้งแต่ 7,000 – 30,000 บาท ต่อปี แล้วแต่สถานการณ์และความจำเป็นของปีนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้ คณะกรรมการจะเป็นผู้รับเรื่องราวร้องขอจากชาวบ้านในชุมชนว่าจะให้ทางกลุ่มช่วยเหลืออะไร จากนั้นคณะกรรมการผู้รับเรื่องจะนำวาระความที่แจ้งมาเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของเรื่องนั้นว่าเห็นสมควรแก่การอนุมัติและดำเนินการสนับสนุนกิจกรรมนั้นหรือไม่ จากนั้นคณะกรรมการจะเป็นฝ่ายแจ้งผลการพิจารณา หากเห็นชอบและอนุมัติกิจกรรม ทางกลุ่มจะเป็นผู้ดำเนินการเองทุกอย่าง

แผนภูมิภาพที่ 3 สรุบบระบบสวัสดิการกองทุนสาธารณะประโยชน์สำหรับการพัฒนาชุมชน

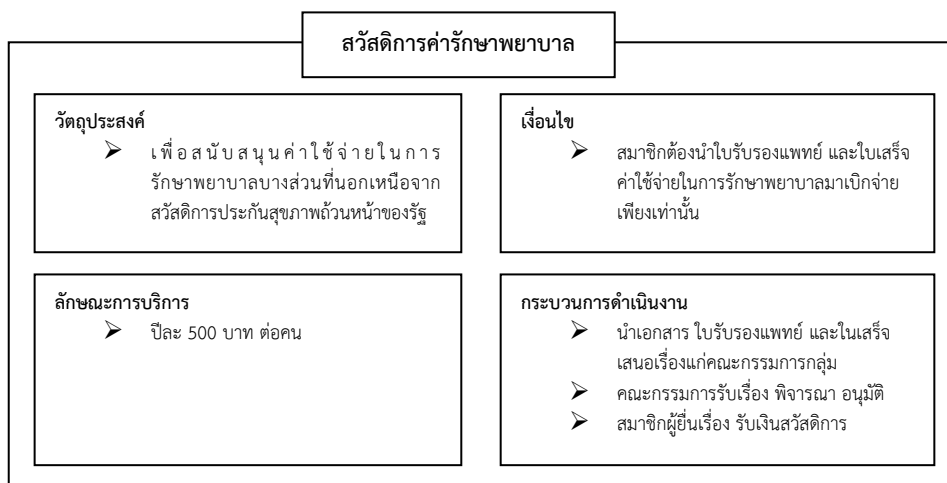

ที่มา : การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และข้อมูลการสังเกต

สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลบางส่วนของสมาชิกผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยและต้องเข้ารับการรักษายาบาลที่นอกเหนือจากสิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าตามที่รัฐได้จัดสวัสดิการให้ ทั้งนี้สมาชิกจะต้องนำไปรับรองแพทย์ และใบเสร็จค่าใช้จ่ายในการรักษามาทำเรื่องขอเบิกกับคณะกรรมการกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มทุกคนสามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลได้ ปีละ 500 บาท ต่อคน

ถึงแม้ว่าเงินค่ารักษาพยาบาลอาจจะดูไม่มากนักสำหรับการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก แต่มันเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบที่กลุ่มนั้นมีต่อสมาชิก เป็นสินน้ำใจหรือการสร้างขวัญกำลังใจจากการที่สมาชิกนั้นเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางกลุ่ม ซึ่งองค์การการเงินในระบบของภาคเอกชนไม่สามารถจัดบริการสวัสดิการในรูปแบบดังกล่าวนี้แก่สมาชิกผู้ฝากเงินกับองค์กรของเขาได้

แผนภูมิภาพที่ 4 สรุประบบสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล

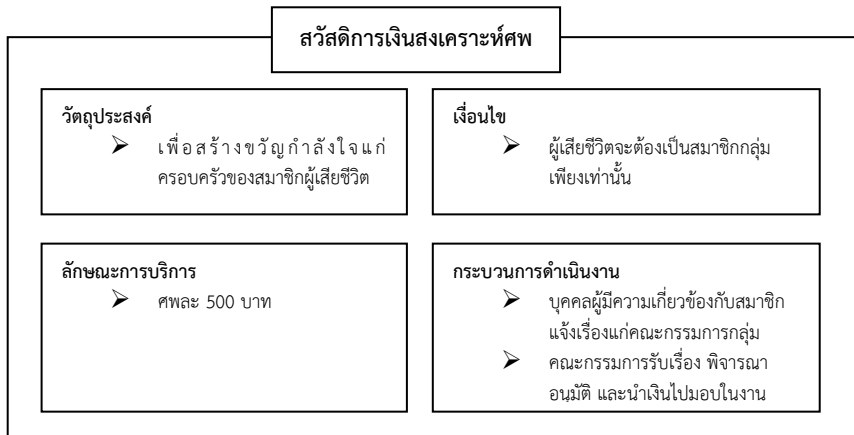
ที่มา : การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และข้อมูลการสังเกต

สวัสดิการเงินสงเคราะห์ศพ ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง จัดขึ้นเพื่อสร้างขวัญ

กำลังใจแก่สมาชิกของครอบครัวผู้เสียชีวิต โดยการมอบเงินทำบุญงานศพจำนวน 500 บาท ทั้งนี้ผู้มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ผู้ซึ่งเสียชีวิตจะต้องมาแจ้งเรื่องที่กลุ่ม จากนั้นกลุ่มจะจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาและอนุมัติเงินสวัสดิการสงเคราะห์ศพ และคณะกรรมการจะเป็นผู้นำเงินไปทำพิธีมอบให้แก่บุคคลผู้มีความเกี่ยวข้องกับหน้าศพในคืนสุดท้ายก่อนการทำพิธีฌาปนกิจ

ทั้งนี้การมอบเงินสวัสดิการสงเคราะห์ศพนั้น เป็นเงินที่ได้มาจากดอกเบี้ยของสมาชิกที่กู้ยืมเงินมาจากกลุ่ม เป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และน้ำใจไมตรีที่เกิดจากการร่วมกิจกรรมของคนภายในชุมชน ที่ไม่สามารถหาได้จากองค์กรการเงินประเภทอื่น อันเป็นไปเพื่อการดำเนินธุรกิจที่หวังจะกินกำไรแบบบูตริต เป็นองค์กรการเงินแบบทุนนิยม ที่แตกต่างจากกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันเองเพื่อปกป้องสิทธิผลประโยชน์ของตนเอง

แผนภูมิภาพที่ 5 สรุบบบบสวัสดิการเงินสงเคราะห์ศพ

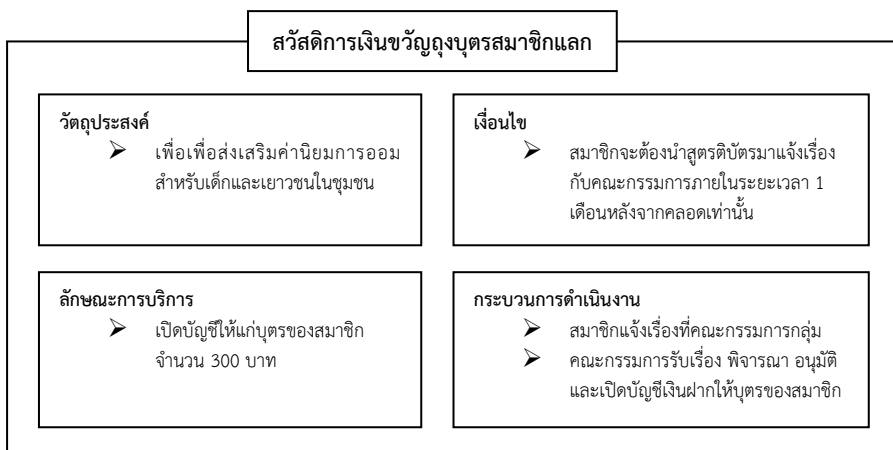

ที่มา : การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และข้อมูลการสังเกต

สวัสดิการเงินขวัญถุงบุตรสมาชิกแยกคลอด ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมค่านิยมการออมสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของกลุ่ม ทั้งนี้ทางกลุ่มมีความคาดหวังว่าหากมีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีนิสัยการออมตั้งแต่

เด็กก็จะทำให้เด็กและเยาวชนนั้นมีความรักในชุมชนท้องถิ่นบ้านเกิด เป็นบุคคลที่มีระเบียบวินัย โดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลามากจากกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ ทั้งนี้สมาชิกผู้คลอดบุตรจะต้องนำหลักฐานการเกิด ได้แก่ สูติบัตร มาดำเนินการเรื่องแก่กลุ่มภายในเวลา 1 เดือน ภายหลังจากวันที่คลอด จากนั้นคณะกรรมการกลุ่มจะทำการประชุมพิจารณา และอนุมัติเรื่อง รวมถึงการทำบัญชีเงินฝากให้แก่บุตรของสมาชิกผู้นั้น จากนั้นสมาชิกผู้เป็นแม่ก็ดำเนินการฝากเงินให้แก่บุตรของตนเองต่อไป ในขณะที่เดียวกันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก็มีสมาชิกเพิ่มขึ้น

แผนภูมิภาพที่ 6 สรุบบรรยากาศสวัสดิการเงินขวัญบุตรสมาชิกแลกลอด

ที่มา : การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และข้อมูลการสังเกต

การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา เรื่อง สถาบันองค์กรการเงินชุมชน : สวัสดิการชุมชนบนมิติวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการของสถาบันองค์กรการเงินชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง พบว่า รูปแบบสวัสดิการชุมชนบนฐานการพัฒนามี 6 รูปแบบ ประกอบด้วย สวัสดิการเงินกู้ ทุนการศึกษา กองทุนสาธารณะประโยชน์สำหรับการพัฒนาชุมชน ค่ารักษาพยาบาล เงินสงเคราะห์ศพ และ

สวัสดิการการเงินขวัญถุงบุตรสมาชิกแลกตลอด ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน อันเป็นการเกื้อกูลระหว่างกันและกันภายในชุมชน โดยจะมีกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นศูนย์กลางการประสานงานและคอยจัดระบบสวัสดิการแก่คนในชุมชน เป็นระบบการดูแลหรือการจัดการตนเองของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนของ บำรุง บุญปัญญา (2549) กล่าวว่า ชุมชนชาวบ้านในเขตพื้นที่ชนบทมีการอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ มีระบบคุณงามความดีเป็นจารีตที่คอยควบคุมพฤติกรรมของกลุ่มคนในชุมชน ทำให้คนไม่มีการเอารัดเอาเปรียบระหว่างกันและกัน เป็นการอยู่ร่วมกันแบบเห็นอกเห็นใจ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดสวัสดิการสังคมของ ระพีพรรณ คำหอม (2554) กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคม 9 รูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย สวัสดิการครอบครัวและเด็ก สวัสดิการการศึกษา สวัสดิการท้องถิ่น/ชุมชน/ตำบล สวัสดิการสุขภาพ สวัสดิการการทำงาน สวัสดิการคนพิการ สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส สวัสดิการผู้สูงอายุ สวัสดิการตาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสน กิตตินวนันท์ และวรวิมล โรมรัตนพันธ์ (2558) ศึกษาเรื่อง ความเข้มแข็งของสวัสดิการชุมชนบนอัตลักษณ์ความเป็นจีน กรณีศึกษา ชุมชนไ้ไ้ พบว่า ชุมชนมีรูปแบบการจัดสวัสดิการ 5 รูปแบบ ประกอบด้วย สวัสดิการด้านวัฒนธรรม สวัสดิการด้านความปลอดภัย สวัสดิการเศรษฐกิจ สวัสดิการด้านนันทนาการ และสวัสดิการด้านการสงเคราะห์ และบทความวิชาการของ อาแว มะแส (2555) กล่าวว่า ลักษณะของสวัสดิการที่จัดโดยกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนมีความครอบคลุมกว้าง ทั้งการรับขวัญเด็กเกิดใหม่ ทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือผู้สูงอายุ และการฃาปนกิจ ด้วยรูปแบบการระดมทุนที่เน้นการออมอย่างต่อเนื่องของสมาชิก และใช้แนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชน ซึ่งมีต้นทุนต่ำและสามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความสลับซับซ้อน โดยใช้กลไกการทำงานแบบเครือญาติพี่น้อง และกฎเกณฑ์ทางสังคมสำหรับการพิจารณา

ข้อสรุป

รูปแบบสวัสดิการชุมชนบนฐานการพัฒนา กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดงออก ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง มีความเข้าช้องกับรูปแบบสวัสดิการของรัฐซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของระบบรัฐที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้ ทั้งนี้ถึงแม้ว่ารัฐจะพยายามจัดสรรงบประมาณมาจัดสวัสดิการให้ชาวบ้านแล้วก็ตาม รวมถึงลักษณะการจัดสวัสดิการดังกล่าวของกลุ่มออมทรัพย์ฯ นั้นเป็นเครื่องหมายที่แสดงออกถึงความต้องการจัดการตนเองโดยการลดการพึ่งพิงจากรัฐ ดังนั้นรัฐบาลควรสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ด้วยรูปแบบการจ่ายเงินสมทบและจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการแบบครบวงจร (เกิด แก่ เจ็บ ตาย) อันเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาองค์กรและชุมชนอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2552). องค์ความรู้การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสำหรับเจ้าหน้าที่. สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน : กรุงเทพฯ.
- ชนาพร ประธานธรรารักษ์. (2547). ความรู้และเจตคติของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดสมุทรสาครที่มีต่อระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม.
- บำรุง บุญปัญญา. (2549). สามทศวรรษแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือดอกท้อป่า.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2554). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3 พิมพ์ที่ บริษัท จรัสสินทวงศการพิมพ์ จำกัด. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. : กรุงเทพ.
- ฤทัยรัตน์ ทองไผ่. (2550). การดำเนินกิจการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเกาะงูน ตำบลทับช้างอำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- ศิริวัฒน์ เกียรติธรรม. (2540). การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านฝ้าย ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เม้า จังหวัดลำปาง. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สฤณี อาชวานันทกุล และปัทมาวดี โพชนุกูล. (2557). คู่มือองค์กรการเงินชุมชน แนวทางการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน. สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง จำกัด. : กรุงเทพฯ.
- สาวิตรี ศรีปาน. (2552). กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ บ้านวังขุมเงิน ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุนันทา คณาวงษ์. (2551). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สินเชื่อของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านบ่อมะกรูด อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การ พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- แสน กิรินวนันท์ และวรวิมล โรมรัตน์พันธ์ (2558). ความเข้มแข็งของสวัสดิการชุมชน บนอัตลักษณ์ความเป็นจีน กรณีศึกษา ชุมชนโป้เบ๊. วารสารการเมืองการปกครอง 5 (2) : 57-71.
- อาแว มะแส. 2555. การจัดสวัสดิการชุมชนผ่านกลุ่มออมทรัพย์: ทางเลือกในการลด ความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชนบทไทย. วารสารพัฒนาสังคม 14(2): 19-38.
- Creswell; John W. 2003. 2nd. Ed., Research design: Qualitative, quantitative, and Mixed Methods approach. Thousand Oaks: SAGE, pp. 190-195.
- Tashakkori; Abbas and Teddlie; Charles. 1998. Mixed Methodology. Combining qualitative and quantitative approaches. Thousand Oak, London: SAGE, pp. 22-23.